

pełnie téj staranności, jaka zawsze odznaczała postępowanie rządu rossyjskiego względem Polski; staranności, której w obecnych okolicznościach niemógł się spodziewać naród, co powstał był przeciw swemu monarsze, i w skutek tego stał się tak krwawéj wojny przyczyną. Jedynie zakamieniałych buntowników, pierwszych sprawców i główniejszych podżegaczy powstania, dosięgła za powrotem rządu, surowość prawa; wszyscy zaś, którzy się dali 'uwieśdź tylko przez słabość i chwilowe obłąkanie, otrzymali amnestyę. Ci co zostali wiernymi, doznają opieki i przychylności rządu; potrzebujący pomocy, otrzymują wsparcie, a sieroty i wszyscy nieszczęśliwi, będący bez sposobu do życia, zostali zebrani i los ich zabezpieczony. Wszystkie te środki wskazane przez łaskawość N. Pana, przywiedzione zostały w zupełności do wykonania przez J.O. Namiestnika Królewsk: Xięcia Warszawskiego, Hrabiego Paskiewicza, Erywańskiego. — Pierwsze, czém się zajął natychmiast po powrocie spokojności, było przywrócenie prawego biegu administracyi. Rząd wojskowy nie trwał jak dni 17. Dnia 13 września 1831 r. został zaprowadzony rząd tymczasowy, i zaraz administracyę cywilną od władzy wojskowej odłączono. — Następnie urządzone zostały kommissye wojewódzkie, równie jak i inne gałęzie administracyi cywilnej, a dnia 24 tegoż miesiąca września, urządzono całe sądownictwo. W téj organizacyi zatrzymane zostało wszystko, co istniało przed rewolucyą: zachowany język polski, wszystkie prawa cywilne, i formy postępowania, a miejsca obsadzone zostały Polakami. — Dla łatwiejszego i pewniejszego praw wykonania, niemniéj dla przywrócenia spokojności publicznej, oraz nietykalności osób i własności, ustanowieni zostali po województwach naczelnicy wojenni, których wszelako władza nie rozciąga się ani na sądownictwo, ani na nic, co się tyczy praw lub własności prywatnych. — Wzburzenie umysłów, jakie osobliwie bojaźń sprawiedliwéj kary sprawiła, ustało z ogłoszeniem manifestu Cesarskiego z dnia 20 listopada 1831 roku, który zapewnił zupełną i całkowitą amnestyę dla ogółu, wciągniętego do powstania przez podżegaczy; — ci tylko sami wyjęci są z pod tego dobrodziejstwa. Potrzeba potem było wstrzymać lu-

pieztwa, którym się oddawali żołnierze rozproszeni po ustaniu rządu rewolucyjnego; uczyniono w téj mierze ścisły przegląd, w skutek którego znaczną ich część odesłano do domów, a resztę przyjęto do wojska. — Zapobiedz nieszczęściu, którym głód i nędza zagrażały większej części ludności, zapewnić jéj środki utrzymania się i ulżyć o ile można było ciężarom jey, wesprzeć najbardziej pomocy potrzebujących, i mieć staranie o sierotach, takie było daley szlachetne rządu powołanie; szereg środków rozsądnie w tym celu przedsięwziętych, uwieńczony został naysympatyczniejszym skutkiem. I tak obok zakazu wywożenia zboża, pozwolono bez opłaty przywóz jęczmienia i owsa; cło od sprowadzanego do kraju bydła rogatego i koni zostało zmniejszone; utrzymanie wojska zarządzono bez żadnych rekwiizycy; a nawet o wyżywienie jego, ściągnięto zapasy z Rossyi i z Galicyi. Kazano zakupić w Rossyi 15,000 sztuk bydła rogatego, którego część jedną przedano niżej wartości, dla utrzymania niskiej onego ceny, a drugą rozdano sposobem pożyczki i na długie terminy między rolników, którym oprócz tego, dano bezpłatnie 31,000 czterterwów owsa na zasięw, i wszystkie konie pozostałe z ruchomego zapasu armii. — Ubożsi otrzymali drzewo z lasów skarbowych, dla odbudowania swych domów; równie dozwolono im paść w tychże lasach bydło swoje bezpłatnie; podatki zaległe, zostały albo na długie raty rozłożone, lub też całkowicie darowane, a suma 4,598,287 złp. rozdzieloną została na zapomogę, między najbardziej wsparcia potrzebujących. Co do zapłaty za wszystkie rekwiizycye armii rossyjskiej, w czasie wojny poczynione, skrócono formalności zwyczajnych likwidacyi, i do dziś dnia ilość tych wypłat wynosi 1,200,000 złp. Nakoniec, czynna staranność rządu, obdarzyła mieszkańców wszystkimi środkami dążącemi do ich pomocy. Naczelnicy wojenni otrzymali rozkaz czuwania jak najszybciej, ażeby włóścianie nie stali się ofiarą niesprawiedliwych ciężarów, ani też, aby od nich wymagano cokolwiek, do czego by nie byli na mocy prawa lub przez szczególne umowy obowiązani; przykazano oraz ażeby sprawiedliwe ich skargi w tej mierze, natychmiast były wysłuchanemi. Wszystkie rekwiizycye ze strony wojska, zostały surowo zabronione, a zbawienny skutek tego